

Jan Svartvik

Alvar Ellegård 1919-2008

En kämpe på många områden

En frejdad och frejdig hedersmedlem i LMS, Alvar Ellegård, har gått bort vid 88 års ålder. Han föddes 1919 i en lärarfamilj i Göteborg, där han hade sin uppväxt, skolgång och akademiska karriär, som avslutades med professuren i engelska vid Göteborgs universitet under åren 1962–84.

Hans imponerande doktorsavhandling handlade om uppkomsten av hjälpverbet *do*. På Shakespeares tid var det möjligt att skriva *Goes the King hence to-day?*, men redan ett hundra år senare var i praktiken *do*-omskrivningen *Does the King go hence to-day?* obligatorisk – men en bekant stötesten för många av våra elever. Även om Alvar förblev engelska institutionen i Göteborg trogen med endast korta avbrott kom han att bli mer känd hos en bredare allmänhet som författare och frejdig debattör inom många andra områden som författarbestämning, transformationsgrammatik, språkinläring, darwinismen, astronomens landvinningar, den tidiga kristendomens historia, de gamla goternas vandringar, botanikens nomenklatur, biodling – och själen. Det är knappast ämnen man förväntar sig att en professor i engelska skall syssla med.

Mitt första möte med Alvar ägde rum omkring 1960 när han gästade Uppsala och föreläste om språkstatistik. En sak som särskilt imponerade på oss var hans otvungna framförande och flitiga användning av den långa räknesticka som stack upp ur hans bröstficka – ett arbetsverktyg som då var obekant för oss språkdoktorander.

Under sextioalet kom han intressera sig för latinska och grekiska ordbaser och deras avläggare i de svenska, engelska, franska och tyska språken, vilket dokumenterades i en lärobok kallad *De internationella orden* – en uppslagsbok över de moderna språkens gemensamma lånord. Han påverkade i hög grad det svenska skolsystemet genom att introducera ämnet allmän språkkunskap för gymnasiet, som kunde väljas som ett alternativ till de klassiska språken grekiska och latin – givetvis ett inte helt okon-

troverstiellt initiativ. Det är inte många som har skapat ett nytt skolämne!

Hans pedagogiska intresse omfattade även den form av grammatik och språkinläring som var starkt påverkad av Noam Chomskys transformationsgrammatiska teorier, vilka var internationellt förhärskande inom språkvetenskapen under denna tid. För en bredare allmänhet blev han även känd genom sina tidningsartiklar av vilka några finns publicerade i volymen *Språk, språkvetenskap, språkinläring* från 1971. Där drev han bland annat tesen ”Mer ord i grundskolan, mer grammatik i gymnasiet. - Grammatik är abstrakt. Därför tror jag att den verkliga satsningen på grammatik bör komma på gymnasiet, inte grundskolan, där alltför många inte är mogna för den.” På sextioalet rädde högkonjunktur för en ortodox direktmetod med undervisning utan användning av modersmålet, och Alvar menade att denna metod bar största skulden till bristerna på två viktiga områden, den grammatiska korrektheten och ordförrådet – ordinläring, menade han, sker effektivast om de okända orden översätts till modersmålet.

Alvar Ellegård var en märklig kollega genom sin mångsidighet och intellektuella nyfikenhet som drev honom in på vetenskapliga marker utan direkt historiskt samband med språkvetenskap. Det var nog många som tänkte: ”Inget ämne tycks vara den mannen främmande”. En förklaring tror jag är att han av naturen var en renässansmänniska.

Även om vi inte hade samma uppfattning i alla stycken upplevde jag honom som en oerhört inspirerande och lojal chef under min tid vid engelska institutionen i Göteborg i slutet av sextioalet. Sammanträden med Alvar som klubbförare var korta och effektiva med valspråket ”The proof of the pudding is in the eating” – det är resultaten som räknas. Alvar var generös och omtänksam mot familjer knutna till institutionen. Vi minns de trevliga institutionsfesterna hos Alvar och Ulla, som var konstnär, i deras rymli-

ga villa vid vattenbrynet i Långedrag. Även studenterna gillade honom. Vid någon debatt förklarade han att det viktigaste kanske inte är att undervisa studenter utan att entusiasmera dem. Han kunde visserligen skärpa en eller annan student genom sin vana att tentera i liggande ställning på en soffa i tjänsterummet. Orsaken till

denna rutin var att han kände av sitt diskbräck, varför han även föredrog att läsa och skriva i denna position.

Vi är tacksamma över förmånen att ha fått känna Alvar Ellegård – en öppen och orädd forskare och en god vän. Han lämnar ett mycket stort tomrum efter sig.